

Spoštovani,

Danes je izjemen dan za znanost. Nj. visokost švedski kralj bi v normalnih razmerah brez epidemije danes podelil Nobelove nagrade. V Sloveniji pa nocoj izkazujemo čast našim znanstvenicam in znanstvenikom iz različnih okoljih in slavimo njihove izjemne dosežke s podelitvijo Zoisovih in Puhovih nagrad in priznanj.

Nagrajenke/ci so lahko navdih celotni družbi. Svoje delo opravljajo osebno zavzeto, ljubeznivo, z veliko iniciative in zato zelo uspešno. Izjemni dosežki nocojšnjih nagrajenk/cev so rezultat sodelovanja več sfer družbe od raziskovalcev samih, njihovih sodelavcev in institucij, kjer udeležujejo svoje načrte, pa do državne administracije in gospodarstva. Le-to sožitje prispeva k uspešnosti. Posebej bi izpostavil podporo družinskih članov. Biti raziskovalec je način življenja. Ta življenjska odločitev močno vplete tudi ožje družinske člane, zato so nocoj podeljene nagrade in priznanja namenjene tudi njim.

Ob nocojšnji svečanosti pa slavimo tudi spomin na dva mecena znanstvenikov. Nagrade in priznanja nosijo imeni Žige Zoisa, slovenskega razsvetljenca, mineraloga, podjetnika in mecena ter Janeza Puha, slovenskega izumitelja, mehanika in začetnika obdobja motorizacije. Njuno delovanje bi lahko bil namig določenim segmentom družbe. Po svetu ima cela množica uspešnih kolegov t.i. profesuro z donacijo (ang. endowment). Zakaj ta model ne zaživi v Sloveniji?

Pandemija je pokazala, da je znanost neločljivo povezana s preostalimi družbo in da ta povezava deluje v obe smeri. Znanost se dotika vsega; vse se dotika znanosti.

Toda, ali to drži v celoti? Spomnim se, da sem kot študent v avli Univerze v Uppsali opazil napis. Z zlatimi črkami je vklesan v kamen. V prostem prevodu piše "Svobodno razmišljanje je veliko, a pravilno razmišljanje je še večje" (v originalu: Tänka fritt är stort men tänka rätt är större). To sem prvič prebral l. 1987, močno pod vplivom socialističnega sistema pri nas, bil pa sem na obisku v kraljevini Švedski. Teh nekaj besed je vzpodbudilo razmislek. Kdo pa misli pravilno? Kralj? Ali kakšna druga avtoriteta? Kasneje me je gornja misel kot doktoranda te univerze zabavala. Od švedskih kolegov sem izvedel, da je velikokrat predmet žgočih debat.

V času pandemije pa je prav neverjetno aktualna. Malo hudomušno bi lahko rekli: Mogoče pa le velja verjeti spoznanjem, ki slonijo na poglobljenem raziskovalnem delu in ne le svobodnemu brskanju po nepreverjenih virih. In poudarjam: ta misel je bila v kamen vklesana ob koncu 18. stoletja.

Nocojšnje poročilo o delu Odbora Republike Slovenije za podelitev nagrad in priznanj za izjemne dosežke na področju znanstveno-raziskovalne in razvojne dejavnosti bo kratko. Čas prireditve je omejen in v fokus želimo postaviti nagrajenke in nagrajence.

Odbor je januarja letos potrdil razpisno dokumentacijo letošnjega Javnega razpisa za prijavo kandidatur za Zoisovo nagrado, Zoisovo priznanje, Puhovo nagrado, Puhovo priznanje in priznanje ambasador znanosti Republike, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS in na spletni strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport. Na razpis je v roku prispelo 79 (popolnih) kandidatur za nagrade in priznanja.

Med prispelimi vlogami je bilo:

- 14 kandidatur za Zoisovo nagrado za življenjsko delo
- 15 kandidatur za Zoisovo nagrado za vrhunske dosežke
- 33 kandidatur za Zoisovo priznanje
- 3 kandidature za Puhovo nagrado za življenjsko delo
- 4 kandidature za Puhovo nagrado za vrhunske dosežke
- 2 kandidaturi za Puhovo priznanje
- 8 kandidatur za ambasadorje znanosti RS.

Na dveh rednih sejah 22. aprila in 16. junija 2021 je Odbor obravnaval prejete prijave za nagrade in priznanja. Med obema rednima sejama so se sestale strokovne komisije, ki so obravnavale prejete vloge po strokovnih področjih in sicer humanistika in družboslovje (15 vlog), vede o živem (17 vlog), tehnika (20 vlog) ter naravoslovje in matematika (27 vlog). Na skupni seji 9. septembra 2021 so člani Odbora soglasno določili letošnje nagrajence.

Odločili smo, da nocoj podelimo 15 nagrad osmim vrhunskim raziskovalkam in devetim raziskovalcem. Spoznali jih boste na nocojšnji svečanosti. Iz navedenega je očitno in na kar smo lahko ponosni: število nagrajenk in nagrajencev je izenačeno.

Vsak od nagrajencev je tudi mentor in učitelj, ki v skrbi za izobraževanje prihodnje generacije raziskovalcev prispeva k uspešnosti naše države. Odbor izraža željo in vabi nagrajence naj bodo komunikatorji znanosti: svoje raziskovalno področje naj približajo mladim zato, da se bodo tudi oni sami lažje odločali za tovrstno strokovno in življenjsko pot in sicer tako, da ga predstavijo zadnjim letnikom srednjih šol.

Dovolite še eno misel. V času predsedovanja Svetu EU v tem poletju smo znanstveniki organizirali nekaj izjemnih mednarodnih konferenc; FEBS, EUROMAR, 8ECM, če omenim samo tri s področja naravoslovja. Mednarodna skupnost nam je zaupala organizacijo konferenc najvišjega ranga, kar po svoje priča o kvaliteti naših raziskav!

Konec oktobra smo na veleposlaništvu naše države v ZDA organizirali simpozij SAVICA 2021, ki je s svojim programom sledil prioritetam slovenskega predsedovanja Svetu EU. Predavatelji so bili z najelitnejših ameriških univerz. Poudariti pa želim, da je bil to skupni uspeh osebja veleposlaništva, vključno z g. veleposlanikom Tonetom Kajzerjem in znanstvenikov. To je droben dokaz, da tudi Slovenci znamo stopiti skupaj.

Pomembno spoznanje simpozija SAVICA 2021 pa je, da nas aktualna pandemija uči o pomenu osnovnih raziskav in rezultatih znanstvenega dela, ki jih ni mogoče napovedati.

Na koncu v svojem in v imenu celotnega Odbora čestitam nagrajenkam in nagrajencem, ki so premaknili meje znanja in pustili sledi v svojih strokah in okoljih.

Hvala.

prof. dr. Janez Plavec
predsednik Odbora

Ljubljana, 10.12.2021